

משלי פרק ב

- (א) בְּנֵי אִם תִּקַּח אֶמְרֵי וּמִצּוֹתַי תִּצְפֹּן אֶתְךָ:
 (ב) לְהִקְשִׁיב לְחִכְמָה אֲזַנְךָ תִּשָּׂה לְפִיךָ לְתַבּוּנָה:
 (ג) כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא לְתַבּוּנָה תִתֵּן קוֹלְךָ:
 (ד) אִם תִּבְקֶשׁנָה כַּכֶּסֶף וְכַמְטָמוֹנִים תִּחְפְּשֶׁנָּה:
 (ה) אֲזַ תִּבִּין יִרְאֵת יְדוּד וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא:
 (ו) כִּי יְדוּד יִתֵּן חִכְמָה מִפִּי דַעַת וּתַבּוּנָה:

מלבי"ם לספר משלי פרק א פסוק ב - חלק באור המלים

(ב) חכמה. כל המתואר בשם חכמה צריך שתהייה באותו הענין שני דרכים הפוכים זה מזה נמצאים במציאות קיים, ואז יתואר הדרך האחד מהן בתואר חכמה והדרך ההפוך לו יתואר בתואר סכלות, אבל אם אין בענין ההוא רק דרך אחד ואין דרך אחר הפוך ממנו במציאות, לא יפול עליו לשון חכמה, אבל הוא תחת סוג הבינה והדעת והשכל, וענין שיש בו שני דרכים הוא כמו ענוה וגאווה, אמת ושקר, אהבה ושנאה, נדיבות וכילות, האכילה והצום, הזימה והפרישות, הקדושה והטומאה, וכל כיוצא בהם (גן כלל א'), ואין בכח האדם לחקוק חקי חכמה מדעתו ושכלו ובינתו, שא"א לשום נברא לברר במופת איזה משני הדרכים חכמה ואיזה סכלות (שם כלל ט'), ולכן אין דרכי החכמה נודעים באמת ובברור נשגב מדרך המופת זולתי להשם ב"ה לכן הוא לבדו מחוקק חקי החכמה ומודיעה לבני אדם, וכל ענין המכונה חכמה בכתבי הקדש הוא ענין אלקי, ר"ל דרך ומנהג שחקק ויסד אדון הכל יתברך וצוהו לבני אדם שיתנהגו בדרך זה ושישמרו מדרך ההפוך לו (שם כלל י'), וע"כ א"א שיודעו דרכי החכמה זולתי בנבואה, וקצתם יודעו להם בראיית עין והבנת הלב, והנודע בנבואה הם דברי תורה שבכתב ושבעל פה שחקותיהם ומשפטיהם ומצותיהם מתפשטים על כלל הדרכים והמנהגים הן בפעולות הגויה כמו המאכלות והמשקים והבעילות והנגיעות והדבורים והקנינים, הן במדות הנפש כמו הרחמים והחנינה והנדיבות והאהבה והשנאה והענוה וכיוצא, הן בדעות, ואין קץ לדברי החכמה כי פרטיהם ופרטי פרטיהם לא הכילום ספרים ומגלות, ובעבור שדרכי החכמה לא יודעו לאדם משכלו, וגם אין אתנו עוד נביא להשיגם בנבואה א"א שיחכם האדם זולת אם ילמד דרכיה בס' תורת ה' או יקבלנה מפי חכמים, ומ"ש שקצתם יודעו בראיית העין והבנת הלב, הם קצת דרכי החכמה שנלמד מן ההנהגה העליונה שמנהיג עולמו בחסד ורחמים ובענוה ובצדק נסמך ע"מ שאמר והלכת בדרכיו (שם כלל י"א):

בינה – הוא כח הנטוע בנפש העובר בכל הדברים שהם חוצה לו להשיגם ולהבינם, ומובדל מכח החכמה שהוא אוסף חקי החכמה מחוצה לו ומביאם בנפש לציירם ולשמרם, ובבינה מבין בדברים שנופל עליהם שם אמת ושקר, וכן להבין מליצות עמוקות וחדות ודברים סתומים, ולהבין עניני החכמה, שהגם שא"א למצוא חקי החכמה

בבינתו כנ"ל, אפשר להבינם אחר שקבלם מאדון החכמה, וכח הבינה יוליד היקשים ותולדות להוציא דבר מדבר בכל המדעים אשר השיגה נפשו בין ע"י החושים בין ע"י המושכלות ראשונות או בכל הענינים שהתחקו בה, ירכיבם בכח בינתו זה על זה ויוציא דבר מדבר,

ויש בכ"ז כללים רבים שיבואו בגוף הספר כ"א במקומו:

רמב"ם דעות ו

הלכה א

דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו נוהג /נוהג/ כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע, ואומר אשרי האיש וגו', וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים, ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי ישב לבדו יחידי כענין שנאמר ישב בדד וידום, ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישיב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר מי יתנני במדבר מלון אורחים.

הלכה ב

מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם כענין שנאמר ובו תדבק, וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו הדבק בחכמים ותלמידיהם, לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת תלמיד חכם וישיא בתו לתלמיד חכם ולאכול ולשתות עם תלמידי חכמים ולעשות פרקמטיא לתלמיד חכם ולהתחבר להן בכל מיני חבור שנאמר ולדבקה בו, וכן צוו חכמים ואמרו והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם.

רמב"ם דעות א, ו

כך למדו בפירוש מצוה זו, מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש, ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכנוייין ארך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור וחזק וכיוצא בהן, להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו.